

Хальмгт түрүн комсомольск ячейкс бүрдлгын

...Революцин дольган мана хальмгин теет чигн күүр. Гражданск даяна күүр аамшгта джилмүд баясми. Хальмгин теет, тенд-энднь цагчачуд даджрлгын узулдж йовла.

Көк тенгсин болн Иджл көвән загьсна салгудин көдлмшчир Яндгя-Мацг, Эртн, Хошуд болн Хальмг Базра нутгудин загьсчир, орс ахиртагын хамдан гартан бу-селмтә, шин токтен Советск республикан харсхар босцхав.

Көдлмшч-крестьянск багьчудин серлтә аньгнь бийсиннь ах уурмүдәсн хоцрджасн уга. Гражданск дән болджас саамд революционн ухаан-седклтә багьчуд Коммунистическ партин эргнд улм-улмар багьрдж негдцхав.

Астраханск загьсна заводмудин коммунистическ болн комсомольск комитетсин гардврар болн теднә улман ашднь Көк тенгсин көвәгьр партийн болн комсомольск түрүн ячейкс бүрдәгдв. Ингд, 1920 джилин эклцәр Яндгя Мацг, 1921 джилин чилгчәр 1922 джилин эклцәр Эртнә нутгудт комсомольск түрүн ячейкс бүрдәгдсн. Аадрхнә пролетарск багьчудин элчир уурмүд П. Уткин, Е. Павловский нань чигн теднә бүрдәгьачирнь баясми.

Гражданск даяна болн газдин ордудин багьчудин дәрлгь кеджәсн аамшгтә джилмүдт шинәс бүрдцхәсн комсомольск ячейкс Октябрин динлврмүд харсхин төлә ноолджах паргьдан болн революционн олт-амтнд, баясн чидлән, хармлн уга донь-нөкд болсми. Контрреволюция ноолда кехин төлә бүрдәджәсн ЧОН-а отрядмүдт, мөртә цергин аньгст комсомольцрин аргьта тоотснь орлцсми.

ЧОН-а нег тим отрядт 1922—1923 джилмүдт Аадрхн балгьснд нанла хамдан Эрдниев Бадм, Каменский М., Жигалло А., Бекмугаметов Я.,

Мукокуев У., Нармаев Очр церглцхав.

Коммунистическ партин дуудврар комсомольцнр продовольственн отрядт орлцад, медәгнрлә хамдан загьсна заводмуд, транспорт, нань чигн кергтә тоотиг хәрү босцхав. Хальмг тангьгчин хотдуд, аамгүд болн нутгудт Советск йос батлдж делгрүлхд хальмгин комсомольцнр шунмгьагьар орлцв, зәрм газрмүдт комсомольцнр баяри газрин Советмүд токталгьна гардчир болдж көдлцхав.

Улгүрнь, Эртн болн Яндгя Мацг нутгудт аямгин Советмүдин күүгч комитетсин түрүн ахлачирнь комсомольцнр Наранов С., Бадмаев Дәджа, Санджиев Х., Васькиев Б., Кәрсәев Богла көдлж баяцхав.

Амт мухлалдж даджрдг улсла, баячудла ноолда кехин төлә гаргьсн, Коммунистическ партин революционн кергүүлдвр эргнд батракуд болн угатьнриг негдүлдг угатьнрин комитетст (комбед), хөбннь ККОВ-д комсомольцрин нилчик баясми.

Культурн, гегән-герлин болн экономическ зөвин туск көдлмш, комсомольцнр багьчудин дунд делгрүлсн деерән цуг олн-амтн дунд чигн кедг баясми.

1920 джилин эргнд күүкд булалгьнла, камзол бмсгьнә бмнәс, күүкд улсиг мухлалгьнас сулдхкар комсомольцнр ик көдлмш кедж йовсми. Тер цагин баядллә ирлцсн кев-язар көдлмш кегддг баясми, улгүрнь, күүкдин комсомольск ячейкс гидж гардг, нань чигн көдлмш кегддг билә. 1923 джил бидн комсомольцнр Б. Гогаевин хотнд зу гар камзол цуглудж авч шатавдн. Иим уурмүд олн баясми.

Селәнә эдл-ахуг социалистическ баядлар оньгдарулхин туск уулдвирг күүцәхин төлә

мини насна багьчуд 1929—1930 джилмүдт ямаран элдв омгтагьар Коммунистическ паргьдан донь-нөкд болдж бргмджтәгьәр ботсинь келхд уг күүрхш. 1929 джил Хальмг тангьгчд баячудин эдл-аху, мал-герконфисковать кегдсми, терүна дару, делгү коллективизацар дамджулдж кулакудиг класс болдгинь уга кесми.

КПСС-н гардврар комсомольск организацн классов ноолдана залы батрдж бссми. Тер учрар, селәнә эдл-ахун коллективизацн комсомольцнр нууртнь йовсми. Хальмг тангьгчин тенгс көвән райодт мал бскалгьнә болн загьс аньнлгьна колхозмуд бүрдәхд комсомольцнр Алтхаев Т., Цеденов Т., Хараикиев У., Дорджиев У., Адучиев Б., Мизаков У., Мукаев З., Сангаджиев Д. нань чигн комсомольцнр шунмгьагьар орлцсми.

1930 джил — негдгч тавн джилин түрүн джил болв. Негдгч тавн джилин түрүн эклц болгч тракторн заводин тосхлт Сталинградт эклв. Эн тосхлт однавдн гидж дегд олн комсомольцнр эрлгь бгсми. Хальмг тангьгчәс олар комсомольцнр илгәх орм бгтн гидж бидн комсомолн ЦК с некх зөвтә болувдн. Тосхлт орхар седсн мингьн комсомольцнрас зуг 200 шаху кун илгәгдсми. Эднә тоод йовцхәсн: Цакиров Г., Алексеев Э., Манжиев Б., Бадмаев С., Дертыева Булгын болн нань чигн багьчуд.

Амур гол деер Комсомольск балгьс тосхачнрин тоод Хальмгин багьчудас Границна Л., Эрдниев О., Джебалдыков А. М. нань чигн багьчуд оч көдлсми.

Мана республикин багьчуд Хальмг комсомолн тууджла таньдддж медхлә сән болх билә гидж саннав.

С. Д. АЛЕКСЕЕВ, КПСС-н член.